

**STOWARZYSZENIE NOTARIUSZY RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ**

Zarząd Główny ul. L. Rydygiera 17 lok. U01; 01-793 Warszawa
tel./fax. 22 827-13-45; 22 827-01-94
KRS - 0000113857 • www.snrp.pl • e-mail: biuro@snrp.pl

L. dz. 93 / 2024

Warszawa, dnia 4 lipca 2024 r.

Szanowna Pani
Zuzanna Rudzińska-Bluszcz
Podsekretarz Stanu
w Ministerstwie Sprawiedliwości

W imieniu Zarządu Głównego Stowarzyszenia Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej, w odpowiedzi na pismo Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 czerwca 2024r., nr DLPC-I.414.2.2021 w sprawie wyrażenia opinii do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (UD30) w załączeniu **przesyłamy stanowisko SNRP wyrażone w Uchwale nr 39 / VII / 2024 podjętej w dniu 4 lipca 2024r.**

W imieniu Zarządu

Izabella Soroko - Borska
Członek Zarządu

Anna Dańko – Roesler
Prezes Zarządu

Izabella
Soroko-Borska

Elektronicznie podpisany przez
Izabella Soroko-Borska
Data: 2024.07.04 13:34:25 +02'00'

Signature Not Verified
Dokument podpisany przez Anna
Ewa Da ko-Roesler Notariusz
Data: 2024.07.04 13:18:30 CEST

Uchwała 39 / VII / 2024

Zarządu Głównego Stowarzyszenia Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej,

podjęta drogą obiegową dnia 04 lipca 2024 roku,

w sprawie opinii dotyczącej projektu

u s t a w y

**„O zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Kodeks postępowania
cywilnego”**

§1

Zarząd Główny Stowarzyszenia Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej postanawia przekazać uwagi do projektu ustawy Ministra Sprawiedliwości „O zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego”, zamieszczone w Tabeli uwag, stanowiącej załącznik do niniejszej Uchwały.

§2.

Stanowisko Stowarzyszenia przekazać Ministrowi Sprawiedliwości do dnia 04 lipca 2024 roku.

§3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

UZASADNIENIE

I.

Dnia 04 czerwca 2024 roku Zarząd Główny Stowarzyszenia Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej otrzymał do zaopiniowania projekt ustawy przygotowany przez Ministra Sprawiedliwości „O zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego” („Projekt”).

ZG SNRP, po przeanalizowaniu Projektu wraz z Uzasadnieniem i Oceną pragnie zwrócić uwagę na następujące kwestie:

1. Księga Czwarta – Spadki ustawy z dnia 23 kwietnia 1964r. kodeks cywilny, na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat podlegała mniej lub bardziej istotnym zmianom. Wpływ na to miało cały szereg zdarzeń, w szczególności przyczyną były zmiany ustrojowe (przystąpienie Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej). Niemniej przepisy art.952-958 od chwili wejścia w życie kodeksu cywilnego (1965 roku) nie

były zmieniane dlatego ZG SNRP, podziela stanowisko Ministra Sprawiedliwości („Projektodawca”), co do tego, że i te przepisy powinny podlegać ocenie, i, o ile to niezbędne, należy je zmienić.

2. Zmiana art.952§1, polegająca na zawężeniu przesłanek sporządzenia testamentu szczególnego i ograniczenia ich do „szczególnych i nagłych okoliczności uzasadniających obawę rychłej śmierci spadkodawcy” jest godna uwagi i akceptacji. Jak wskazał Projektodawca w Uzasadnieniu oraz w Ocenie Skutków Regulacji, analiza prawodawstwa państw Unii Europejskiej oraz Europejskiego Obszaru Gospodarczego dowodzi, że te systemy prawne oparte są również na rygorystycznych rozwiązaniach w tym zakresie. Tak doniosła sfera życia człowieka, jak możliwość testowania i dysponowania swoim majątkiem przez osoby fizyczne powinna być w szczególności sposobem chroniona. Im bardziej precyzyjne będą w tej kwestii przepisy, tym mniej będzie na tym tle sporów. Oczywiście przesłanki te będą każdorazowo podlegać ocenie sądu, ale proponowana zmiana daje możliwość ich oceny z dużą większym obiektywizmem. Dlatego zmianę tę należy ocenić pozytywnie.

3. Zdaniem ZG SNRP, wykorzystanie urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk na trwałych nośnikach informacji, umożliwiających ich odtworzenie do zarejestrowania oświadczenia spadkodawcy co do spadku w sytuacji, o której mowa w art.952 §1¹ kc (art.1 pkt 1) Projektu) nie jest rozwiązaniem korzystnym ani oczekiwanym, wręcz odwrotnie – może być źródłem wielu nadużyć i przestępstw.

Rozwój technologiczny pozwala na stworzenie aplikacji, dźwięków i obrazów, które do złudzenia przypominają oryginał. Takim narzędziem, które choć jest nadal w fazie rozwoju (jednak ten rozwój jest niezwykle szybki) ale już budzi skrajne emocje, jest sztuczna inteligencja. Tworzone przez nią obrazy i symulacje naśladują w sposób coraz bardziej doskonały rzeczywistość.

Nie jest przekonującym przedstawione przez Projektodawcę Uzasadnienie dla wprowadzenia tej zmiany. Użyte argumenty mają charakter ogólny i powierzchowny, nie poparty głębszą analizą. Wprowadzając tego typu rozwiązanie trzeba znaleźć odpowiedź na pytanie czy będziemy w stanie stwierdzić czy testator w chwili sporządzania testamentu audiowizualnego nie był w szoku, pod wpływem leków, krótko mówiąc czy działał z rozeznaniem. Stowarzyszenie dostrzega również problem z ustaleniem **autentyczności nagrania w dobie rozwoju nowych technologii, których to kierunków rozwoju nie da się obecnie przewidzieć. W przypadku testamentu odręcznego mamy materiał dowodowy do zbadania przez eksperta do sp. porównawczego badania pisma.** To, co na pierwszy rzut

wydaje się atrakcyjnym i to chyba tylko medialnie, rozwiązaniem, tak naprawdę może być źródłem sporów, a postępowanie przed sądem, zamiast krótkiego będzie (z uwagi na wątpliwości co do treści odtwarzanych zapisów) długotrwałe, co także jest argumentem przeciwko tej zmianie.

Tytułem zasygnalizowania ewentualnych problemów warto w tym miejscu wspomnieć o szeroko omawianym w mediach przypadku amerykańskiej aktorki Scarlett Johansson, której głos został wygenerowany przez sztuczną inteligencję a następnie wykorzystany bez jej zgody w reklamie internetowej (źródło: Wirtualnemedi.pl – 02.06.2024; jak słusznie podkreślił autor artykułu „*Cała sytuacja zwróciła uwagę na szerszy problem związany z technologią imitacji głosu i deepfake’ami, które w ostatnich latach zyskały na popularności i wywołują **obawy związane z dezinformacją oraz ochroną tożsamości**”*). I to, co obecnie jest problemem przede wszystkim osób ze świata mediów, filmu, muzyki, całkiem realnie stanie się problemem każdego, kto znajdzie się w okolicznościach i sytuacji, o której mowa w art.1 pkt 1) (art.952 §1kc) Projektu.

W Uzasadnieniu Projektodawca wskazał ponadto, że obecnie w europejskich systemach prawnych brak jest odpowiednika proponowanego rozwiązania, a jedynie w Szwajcarii były prowadzone prace nad wprowadzeniem testamentu w formie audiowizualnej, niemniej propozycje te nie weszły w efekcie do kodeksu cywilnego. Ta sytuacja, naszym zdaniem, jednoznacznie dowodzi, że takie rozwiązanie nie jest bezpieczne. Pozostałe uwagi do proponowanej zmiany znalazły się w Tabeli, **co nie zmienia ogólnej negatywnej opinii Stowarzyszenia do proponowanej instytucji testamentu audiowizualnego.**

Na koniec należy dodać, że proponowane zmiany nie mają wpływu na zakres funkcjonowania notariuszy, natomiast zwiększą ilość pracy sądu.

Pozostałe uwagi do proponowanej zmiany znalazły się w Tabeli.

4. W świetle powyższych rozważań skreśleniu podlegać powinien §4 art.952 jako bezprzedmiotowy.

5. Na aprobatę zasługuje umieszczenie testamentów wojskowych w kodeksie cywilnym (art.1 pkt 4) Projektu odnoszący się do art.951¹-951⁴.

Odmienność testamentu wojskowego w stosunku do „testamentu cywilnego” polega jedynie na tym, że odnosi się do jednej grupy osób – żołnierzy i rozrządzenia przez

nich spadkiem w okolicznościach szczególnych. Dlatego niezrozumiałym było zamieszczenie tej regulacji w akcie prawnym niższego rzędu – rozporządzeniu.

Szczegółowe stanowisko zostało zamieszczone w tabeli

6. ZG SNRP pozytywnie opiniuje pozostałe zmiany objęte treścią Projektu.

II.

Mając na uwadze rozważania, zawarte w ustępie I. powyżej Zarząd Główny Stowarzyszenia Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej zdecydował jak na wstępie.

Podpisy członków Zarządu znajdują się na oryginale Uchwały.

W imieniu Zarządu Głównego

Izabella Soroko - Borska
Członek Zarządu

Izabella
Soroko-Borska

Elektronicznie podpisany
przez Izabella Soroko-Borska
Data: 2024.07.04 13:33:46
+02'00'

Anna Dańko – Roesler
Prezes Zarządu

Signature Not Verified
Dokument podpisany przez Anna Ewa
Dańko-Roesler Notariusz
Data: 2024.07.04 13:16:49 CEST

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna projektu/ Strona uzasadnienia/ Pkt OSR	Treść uwagi oraz propozycja zmiany	Stanowisko MS
-----	---------------------------	---	------------------------------------	---------------

Uwagi do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (UD448)

(projekt z dnia 7 października 2022 r.)

Uwagi ogólne

1.	Stowarzyszenie Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej		<p>Projektowany nowy art. 952 §2 i §1¹ KC wprowadza konieczność umieszczenia w protokole z testamentu ustnego /naganiu obowiązek „wykazania okoliczności” jego sporządzenia w formie nadzwyczajnej, jak można sądzić - pod rygorem nieważności tak sporządzonego testamentu. Dla testamentu ustnego jest to nowy wymóg formalny.</p> <p>Wprowadzenie tego wymogu przeczy samo w sobie idei testamentów nadzwyczajnych, których forma siłą rzeczy musi być maksymalnie uproszczona (co jest adekwatne do kryzysowej, nagłej sytuacji Testatora). Tymczasem prawodawca wprowadza istotny wymóg formalny, który w przypadku testamentu audiowizualnego, sporządzanego bez świadków - powoduje duże ryzyko nieświadomie nieważnego oświadczenia testatora. Przeoczenie to może wynikać z niewiedzy testatora lub przeoczenia spowodowanego okolicznościami sporządzania testamentu.</p> <p>Istnienie okoliczności sporządzenia testamentu ustnego/audiowizualnego – jak wynika z uzasadnienia – musi być obiektywne, a zatem ta przesłanka będzie podlegała badaniu przez sąd, na podstawie innych środków dowodowych. Konieczność złożenia takiego oświadczenia w testamencie przez samego testatora (którego niezachowanie powoduje nieważność testamentu) nie jest „superdowodem” w sprawie, ani nie powoduje domniemania istnienia okoliczności, a z drugiej strony niezachowanie tego formalizmu powoduje upadek całego testamentu - nawet jeśli takie okoliczności by obiektywnie wystąpiły.</p>	
----	---	--	---	--

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna projektu/ Strona uzasadnienia/ Pkt OSR	Treść uwagi oraz propozycja zmiany	Stanowisko MS
-----	---------------------------	---	------------------------------------	---------------

Uwagi do projektu ustawy				
1.		Art. 1 pkt. 1)	Z projektowanego przepisu art. 952 §1 ¹ KC nie wynika w sposób precyzyjny, czy w przypadku testamentu audiowizualnego zniesiono wymóg obecności 3 świadków (przepis, poprzez swoje uporządkowanie jako lex specialis do §1, odwołanie do okoliczności wykazanych w §1 i brak jasnego wykluczenia konieczności 3 świadków to sugeruje).	
2.			<p>Z uzasadnienia do projektu: „<i>W przypadku braku możliwości otwarcia trwałego nośnika zawierającego testament ustny audiowizualny sąd w protokole zamieści informację o tej okoliczności.</i>”</p> <p>Skoro ideą wprowadzenia testamentu audiowizualnego jest możliwość jego sporządzenia bez udziału świadków (samodzielnie przez Testatora), a wymogiem formalnym istnienia testamentu audiowizualnego jest konieczność jasnego wskazania okoliczności sporządzenia tej formy testamentu, to w przypadku braku możliwości odtworzenia nagrania takiego testamentu (niezależnie od przyczyny braku możliwości odtworzenia) następuje błędne koło: z jednej strony testament potencjalnie istnieje, osobę uposażoną z dużą dozą prawdopodobieństwa można ustalić na podstawie innych środków dowodowych, ale w żaden sposób nie można uprawdopodobnić spełnienia przesłanki formalnej ważności tegoż testamentu tj. powołania się przez testatora na okoliczności sporządzenia testamentu.</p> <p>W związku z powyższym sąd spadku może ustalić fakt istnienia „potencjalnego” testamentu (choć nazwa pliku nie musi odpowiadać jego treści), może ustalić osobę „potencjalnego” spadkobiercy – ale z przyczyn technicznych nie może ani potwierdzić ani zaprzeczyć ważności tegoż testamentu - gdyż w przypadku braku świadków takiego testamentu nie da się obiektywnie i za pomocą innych środków dowodowych ustalić czy zmarły dopełnił „formalizmu”: wypowiedział słowa formułki o okolicznościach sporządzenia testamentu. W konsekwencji Sąd nie może ani stwierdzić nabycia spadku z mocy ustawy, ani z mocy testamentu – gdyż w projektowanej zmianie nie ma wprowadzonej</p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna projektu/ Strona uzasadnienia/ Pkt OSR	Treść uwagi oraz propozycja zmiany	Stanowisko MS
			kompetencji do pominięcia przez sąd takiego dowodu (nieodtworzonego pliku testamentu audiowizualnego).	
3.		Art. 1 pkt. 4)	<p>Istnieje problem ważności testamentu wojskowego pod względem formalnym.</p> <p>Na uwagę zasługuje fakt, że zgodnie z Ustawą o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (art. 7) żołnierze podlegają prawu polskiemu wyłącznie w sprawach dyscyplinarnych, karnych i porządkowych, zaś w innych przypadkach – prawa przyjmującego i umów międzynarodowych. Z kolei w myśl art. 21 Rozporządzenia 650/2012, art. 21 §1, prawem właściwym jest prawo zwykłego pobytu, którym - przy długotrwałej misji zagranicznej – może okazać się prawo obce (przy braku dokonania przez testatora wyboru prawa w rozumieniu art. 22 Rozporządzenia), w tym prawo obce kraju niezwiązanego postanowieniami Rozporządzenia.</p> <p>Jeśli zatem umowa międzynarodowa nie będzie przewidywać odesłania w zakresie formy takiego testamentu do prawa ojczystego lub wojskowy nie dokona wyboru prawa polskiego – testament może okazać się nieważny pod względem formy jego sporządzenia w kraju przyjmującym, kraju jego „stałego pobytu”.</p> <p>Niezależnie od powyższych rozważań, zaznaczyć trzeba, że spod postanowień Rozporządzenia 650/2012 wyłączone są kwestie ważności formalnych testamentów ustnych, a testament wojskowy można zakwalifikować właśnie jako formę testamentu ustnego.</p>	
4.		Art. 2	<p>Proponuje się wprowadzenie dodatkowych zmian w KPC:</p> <p>1) w art. 670 kpc poprzez dodanie §3 o treści: „§3. Sąd spadku bada z urzędu, poprzez dokonanie sprawdzenia w systemie teleinformatycznym o którym mowa w art. 95i § 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie, czy w sprawie nie zapadło uprzednio prawomocne postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku lub nie został wydany zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia”</p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna projektu/ Strona uzasadnienia/ Pkt OSR	Treść uwagi oraz propozycja zmiany	Stanowisko MS
			<p>2) w art. 679¹ KPC poprzez oznaczenie dotychczasowej treści jako §1 i dodanie §2 o treści: „§2. <i>Wydruk z systemu teleinformatycznego, potwierdzający rejestrację postanowienia w systemie wydaje się stronie postępowania razem z odpisem prawomocnego postanowienia.</i>”.</p> <p>Proponowana zmiana idzie w duchu nowelizacji, to jest ma na celu zapobieżenie wydania przez sąd prawomocnego postanowienia w osądzonej sprawie spadkowej.</p> <p>Propozycja z pkt 1) powyżej ma na celu wykluczenie możliwości wydania orzeczenia w sprawie zakończonej już postanowieniem/wydaniem APD.</p> <p>Z kolei wprowadzenie obowiązku wydania kopii rejestracji postanowienia w Rejestrze Spadkowym przy wydaniu odpisu postanowienia - uszczelni system poprzez zapewnienie szybkiej rejestracji postanowienia spadkowego w systemie (która to rejestracja sądowego postanowienia – w przeciwieństwie do APD – nie jest wymogiem prawomocności postanowienia, a zatem nie musi nastąpić niezwłocznie). W konsekwencji dojdzie do uszczelnienia systemu i braku możliwości wydania przez notariuszy lub sądy dokumentów spadkowych w sprawach już zakończonych.</p> <p>Wejście w życie tych zmian w KPC miałyby dotyczyć spraw co najmniej wszczętych a nie zakończonych.</p>	
Uwagi do uzasadnienia projektu				
1.				
Uwagi do Oceny Skutków Regulacji				
1.				

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna projektu/ Strona uzasadnienia/ Pkt OSR	Treść uwagi oraz propozycja zmiany	Stanowisko MS
-----	---------------------------	---	------------------------------------	---------------

W imieniu Zarządu Głównego

Izabella Soroko - Borska

Członek Zarządu

Izabella

Soroko-Borska

Elektronicznie podpisany
przez Izabella Soroko-
Borska
Data: 2024.07.04 13:34:53
+02'00'

Anna Dańko – Roesler

Prezes Zarządu

Signature Not Verified

Dokument podpisany przez Anna
Ewa Dańko-Roesler Notariusz
Data: 2024.07.04 13:21:37 CEST